

УДК 328.185:321.7:327.39(4-6ЄС)
DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2026.64.54>

ПОЛІТИЧНА КОРУПЦІЯ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ФОРМИ ПРОЯВУ

Роман Онишкевич

*Національний університет «Львівська політехніка»,
кафедра політології та міжнародних відносин
вул. Степана Бандери, 12, 79013, Львів, Україна
<https://orcid.org/0009-0004-8791-5509>*

Розглянуто підходи до визначення та типологізації феномену політичної корупції на основі праць зарубіжних та вітчизняних учених. Відзначено, що труднощі з вивченням цього явища зумовлені «розмитістю» правил поведінки у політичній сфері та залежністю від контексту (географічного, культурного, темпорального, ієрархічного тощо). Окремі визначення не враховують факту, що політична корупція не завжди має незаконний характер. Розкрито класифікацію політичної корупції з позиції функціонального підходу за суб'єктами, а також сферою прояву (електоральна, лобістська, представницька, клієнтарно-патронажна, судова тощо). Таке розуміння політичної корупції дає змогу відійти від вузького правового трактування цього явища та розглянути його як складний політико-інституційний феномен, що функціонує на межі формальних норм, неформальних практик і морально-етичних очікувань суспільства. У цьому контексті політична корупція постає не лише як індивідуальна девіантна поведінка, а і як системне явище, вбудоване в механізми ухвалення політичних рішень та розподілу ресурсів.

Зазначено, що в контексті особливостей формування Європейського Союзу як наднаціонального органу навряд чи можна стверджувати, що на наднаціональному рівні домінують найбільш поширені в практиці види політичної корупції, зокрема партійна та виборча. Однак установлено, що в Євросоюзі політична корупція можлива через високий рівень конкуренції між компаніями в результаті лібералізації ринку, децентралізації, демократизації. Наголошується, що наднаціональний характер Європейського Союзу модифікує традиційні форми політичної корупції, зсуваючи акценти з прямого підкупу та виборчих зловживань у бік лобістського впливу, конфліктів інтересів між публічним і приватним секторами, а також неформальних механізмів доступу до процесів вироблення політики. Такі практики, як правило, мають формально легальний характер, однак підривають принципи прозорості, підзвітності та рівності доступу до ухвалення рішень. За браком публічних та відкритих джерел фінансування діяльності, політичні партії та окремі політики стають більш уразливими до різних форм корупційних впливів, тоді як приватний бізнес вдається до надання неправомірної вигоди з метою отримання конкурентних переваг. Усе це відбувається в середовищі транснаціонального ринку з дуже слабкими транснаціональними механізмами правозастосування, що посилює негативний корупційний вплив.

Акцентовано на прикладному значенні дослідження для України в умовах активної європейської інтеграції та повоєнного відновлення, коли питання доброчесності, прозорості фінансування політичної діяльності та ефективності антикорупційних інституцій набувають критичного значення. Аналіз досвіду Європейського Союзу дає змогу не лише виявити потенційні корупційні ризики наднаціонального рівня, а й окреслити напрями адаптації антикорупційних політик до європейських стандартів верховенства права.

Ключові слова: політична корупція, політична партія, вибори, демократія, євроінтеграція, Євросоюз, лобізм.

Актуальність дослідження політичної корупції полягає в тому, що це деструктивне явище підриває довіру громадян до демократичного процесу, органів публічної влади, а її вивчення дає змогу виявити найуразливіші ланки механізму ухвалення рішень та розробити ефективні заходи боротьби з нею. Протидія політичній корупції створює умови для підвищення ефективності роботи органів публічної влади та швидкого економічного розвитку, що особливо актуально в умовах російсько-української війни. Також з огляду на значний прогрес України в реалізації євроінтеграційного курсу необхідно вжити заходів для мінімізації можливих негативних наслідків під час цього процесу та створення умов для подальшого прогресу в цьому напрямі.

У контексті європейської інтеграції політична корупція розглядається не лише як внутрішня проблема демократичного розвитку держави, а і як один із ключових критеріїв оцінювання готовності країни до членства в Європейському Союзі [17]. За оцінками Європейської комісії, корупція щорічно завдає економікам держав-членів ЄС збитків у розмірі понад 120 млрд євро [17], що підкреслює її системний характер та безпосередній вплив на функціонування внутрішнього ринку. Для України, яка перебуває в стані повномасштабної війни та готується до післявоєнної відбудови, політична корупція створює додаткові ризики неефективного використання бюджетних і донорських коштів, а також може негативно впливати на темпи та результати переговорного процесу з ЄС.

У зарубіжній науковій літературі політична корупція аналізується з різних концептуальних позицій: М. Філіп зосереджується на проблемах нормативного визначення політичної корупції та її залежності від суспільних очікувань; К. Актан пропонує типологізацію форм політичної корупції та їх систематизацію; Дж. Геррінг і С. Текер досліджують взаємозв'язок між інституційним дизайном, економічною політикою та рівнем корупції; К. Ворнер аналізує джерела та специфіку політичної корупції в Європейському Союзі; П. Шарек-Мейсон зосереджується на еволюції антикорупційної політики ЄС щодо держав-членів та країн-кандидатів.

Серед вітчизняних дослідників проблеми політичної корупції досліджували В. Деріга, Д. Клименко [1], Є. Невмержицький, І. Кушнар'єв, А. Тінков та інші. Зокрема, Д. Клименко систематизує наукові дефініції політичної корупції в державному управлінні, Є. Невмержицький акцентує політичний вимір корупції як боротьбу еліт за владу, І. Кушнар'єв здійснює порівняльно-політологічну концептуалізацію політично-корупційної системи, а А. Тінков деталізує українські реалії політичної корупції та її ключові прояви. Однак вітчизняними науковцями особливості проявів політичної корупції в контексті інтеграції країн-членів ЄС майже не досліджували. Так, метою статті є уточнення змісту політичної корупції та систематизація форм її прояву в умовах європейської інтеграції, а також аналіз особливостей функціонування політичної корупції в наднаціональному вимірі Європейського Союзу.

Перш ніж перейти до визначення змісту політичної корупції, варто виокремити основні труднощі, з якими стикаються дослідники цього феномену, що значною мірою пояснюється складними взаємовідношеннями між політикою та корупцією. По-перше, правила поведінки в політичній сфері не настільки чітко окреслені, як, наприклад, у державному управлінні. Це особливо стосується мандата члена парламенту, який, як правило, наділяє особу імунітетом і звільняє від низки обмежень.

По-друге, визначення «політична корупція» значно залежить від того, як дослідники трактують поняття «політика». Із часом підстави, на яких оцінюється політична поведінка та процедура ухвалення рішень, трансформуються, позаяк змінюються уявлення про політику та представництво. Вони можуть навіть не поділятися всіма соціальними групами у суспільстві в певний час, що суттєво ускладнює розмежування між прийнятними та

неприйнятними практиками політичного процесу. Політика передбачає конкуренцію між соціальними групами з різними цінностями, переконаннями та інтересами, а політичні представники отримують суперечливі вимоги від своїх виборців, громадян загалом, партій, суспільних груп, до яких вони належать (за віросповіданням, статтю, релігією, етнічною приналежністю тощо), або від інших акторів, які прагнуть формувати державну політику на свою користь. До того ж будь-яке політичне рішення, безумовно, має переможців і переможених та надає пріоритет одним інтересам та цінностям над іншими.

На думку відомого британського дослідника політичної корупції М. Філіпа, корупція в політиці має місце там, де державна посадова особа (А) порушує правила та/або норми службового становища на шкоду інтересам суспільства (Б) (або певної його частини), яке є визначеним бенефіціаром цієї посади, з метою отримання вигоди для себе та третьої сторони (В), яка винагороджує або іншим чином заохочує А отримати доступ до товарів чи послуг, які вона не змогла б отримати в іншому випадку [2, р. 22].

Один із перших вітчизняних дослідників корупції Є. Невмержицький вбачає політичний аспект корупції в корумпованих формах політичної боротьби кланів, партій, еліт й окремих осіб за владу [3]. До проявів політичної корупції вчений зараховує незаконний лобізм, протекціонізм, торгівлю впливом, незаконне використання грошових і товарних потоків на виборчі кампанії та інші політичні цілі в обмін на майбутні дивіденди: державні посади, фінансові пільги, одержання державних замовлень, квот, кредитів та інших привілеїв [3, с. 17–18].

На думку А. Тінькова, термін «політична корупція» охоплює чотири основні тлумачення, а саме: 1) незаконні дії у сфері політики; 2) державну практику, яка може бути легальною, але мати неетичний характер; 3) конфлікт інтересів у високопосадовців; 4) політичні дії, які не відповідають інтересам суспільства [4]. З-поміж рис політичної корупції дослідник виокремлює: 1) клієнізм; 2) порівняно вузьке суб'єктно-об'єктне коло; 3) не завжди виражене саме матеріалізоване втілення; 4) універсальність (охоплення усіх сфер суспільного життя) політичної корупції; 5) завуальований характер, який майже не є очевидним для пересічного громадянина.

Чимало визначень містять твердження про незаконний характер політичної корупції, хоча варто відзначити, що така корупційна діяльність не завжди прямо заборонена законодавством:

– «використання особою, яка займає державну посаду, довірених їй державно-владних повноважень і прав, службового становища та статусу в системі державної влади, статусу органу державної влади, який вона представляє, з метою протиправного отримання особистої та (або) групової, у тому числі й на користь третіх осіб, політичної вигоди» [5, с. 59];

– «нелегітимне використання учасниками політичного процесу та носіями публічної влади їх можливостей і повноважень із метою отримання особистих і групових вигод» [6, с. 7];

– «цілком нелегітимне використання політиками та чиновниками (учасниками політичного процесу й публічного адміністрування) владних повноважень і можливостей із метою отримання незаконної вигоди» [7, с. 12];

В. Дерєга вважає, що до політичної корупції належать дії, пов'язані з політичною сферою (виборчий процес, законотворчість, приватизаційний процес, бюджетний процес), а особливістю цього явища є сприйняття його як невід'ємної частини політичного менеджменту й політичних технологій, а за певних обставин політична корупція може «набувати рис легітимності» [8, с. 23].

Різноманітність підходів до визначення політичної корупції відображається в численних її класифікаціях за різними критеріями. Так, в аналітичній доповіді Центру Разумкова «Політична корупція в Україні: суб'єкти, прояви, проблеми протидії» [9] представлена класифікація суб'єктів політичної корупції з позиції функціонального підходу: а) принципали (особи, наділені повноваженнями ухвалювати політичні рішення або брати безпосередню участь в ухваленні таких рішень); б) державні агенти (посадовці судової та виконавчої влади, правоохоронних органів, які фінансово чи в інший спосіб мотивовані ухвалювати необхідні адміністративні рішення); в) клієнти (великі бізнес-групи, олігархи, які замовляють необхідні рішення та послуги, інвестують кошти в політиків із метою отримання прибутку або інших преференцій; сюди можуть бути віднесені й великі кримінальні угруповання, які забезпечують фінансування корупційних практик, а також продукують тіньові кошти, що забезпечують здійснення корупційних схем); г) посередники (помічники депутатів, працівники апаратів вищих державних посадовців, адвокати тощо); ґ) недоброчесні виборці також інколи можуть стати учасниками корупційних схем (продаж власного голосу на виборах, участь в електоральних правопорушеннях, зокрема організованому багаторазовому голосуванню, масових голосувань за відкріпними талонами – у кожній виборчій кампанії через особливості її проведення, національного законодавства були свої варіативні форми таких протиправних дій, які мають корупційну природу).

Подібно натрапляємо на різні підходи до виокремлення типів (видів, проявів) політичної корупції. Найповніший перелік проявів політичної корупції запропонував К. Аткан, а саме: 1) хабарництво – зловживання владою і повноваженнями шляхом надання особам або установам певних привілеїв в обмін на фінансову або іншу вигоду; 2) вимагання та здирництво; 3) привласнення та розтрата; 4) фаворитизм – це різновид політичної корупції, що виникає під час процесу ухвалення політичних рішень. Фаворитизм як поняття означає неправомірну та незаконну прихильність і підтримку. Проявами фаворитизму є кумівство (непотизм – обмежується родинним колом), кронізм, партійний фаворитизм (надання незаконних і неправомірних переваг у різний спосіб обраними політичними партіями групи виборців; винагородження політичних прихильників за допомогу в процесі виборів); 5) клієнтизм (підтримка і захист партійного діяча (клієнта) з боку політичної партії); 6) патронаж – заповнення посад в органах публічної влади своїми прихильниками / однопартійцями або особами, від яких отримано або можна буде отримати підтримку в майбутньому; 7) підкуп виборців через бюджетний процес, що особливо характерно для мажоритарної виборчої системи; 8) взаємний обмін політичною підтримкою (logrolling) та скупка голосів. Логролінг (logrolling) – це різновид політичної корупції, що виникає під час законодавчої процедури: партійні фракції можуть підтримувати певні законопроекти на захист вузьких інтересів, зокрема шляхом укладення ситуативних коаліцій або купівлі голосів депутатів. Сюди ж входить і перехід депутата політичної партії до іншої політичної партії (тобто після виборів) за допомогою фінансових або інших стимулів; 9) лобіювання; 10) пошук ренти – діяльність груп тиску та груп інтересів, спрямована на отримання штучного економічного трансферту, створеного урядом. Основними економічними та соціальними трансфертами є: пошук монополії, пошук тарифів, пошук ліцензії, пошук квот, прагнення до альтруїзму, отримання субсидій; 11) витік державної таємниці для отримання матеріальної або нематеріальної вигоди; 12) вмовляння – надання тим, хто підтримував панівну партію перед виборами, можливостей після виборів, одна з форм особистого та службового фаворитизму. Панівна партія може запропонувати особам або установам субсидії чи соціальну допомогу, створювати різноманітні напівдержавні інституції, щоб запропонувати своїм прихильникам такі можливості й гарантувати переобрання; 13) політичні маніпуляції

виборцями (тобто введення виборців в оману) з боку політиків з метою отримання максимальної кількості голосів. Політичне маніпулювання відбувається шляхом: взяття на себе надмірних зобов'язань. Сюди ж належать і такі феномени: пропаганда (надання однобокої інформації); перевантаження інформацією (оприлюднення панівною партією надмірної та складної інформації після виборів). Варто згадати таємність і непрозорість діяльності органів публічної влади (на противагу прозорості та відкритості); 14) персоналізація влади, партійна дисципліна та лідерський деспотизм. Розширення повноважень та дискреційних прав виконавчої влади призводить до персоналізації влади – формування культу особи, яка очолює державу або виконавчу владу [10, р. 50–61].

Загалом, варто погодитися із думкою І. Кушнарьова, що політично-корупційна система містить такі види корупції:

- партійну: порушення порядку фінансування; ухвалення партійних рішень в обхід механізмів внутрішньо-партійної демократії; створення «партій на продаж»; фактичний продаж місць у потенційно прохідній частині партійного списку (у державах із виборчою системою із закритими списками); використання «підставних донорів» для обходу лімітів на пожертви партіям (у державах, де такі ліміти встановлені) тощо;

- електоральну: порушення правил надходжень до виборчих фондів; різні форми підкупу виборців і членів виборчих комісій; застосування адміністративного ресурсу в інтересах окремих суб'єктів виборів тощо;

- лобістську: дії, спрямовані на непрозорі, тіньове просування в органах влади інтересів зацікавлених осіб за винагороду тощо;

- представницьку: зміна депутатом парламентської фракції з корисливих мотивів та інші дії, які лежать у площині політичної етики;

- клієнтарно-патронажну: використання державних ресурсів задля просування інтересів певних індивідуальних чи колективних акторів; непотизм, кронізм, фаворитизм; дії, пов'язані з наявністю конфлікту інтересів тощо;

- судову, яка полягає у виконанні органами правосуддя політичного замовлення [11, с. 105–107].

У контексті реалізації ідеї Об'єднаної Європи, а саме Європейського Союзу як наднаціонального органу, навряд чи можемо стверджувати про поширеність тут найбільш характерних типів політичної корупції, як-от партійної чи виборчої. Це пояснюється низкою причин. Оскільки досі тривають дискусії про необхідність створення справді європейських політичних партій, які будуть отримувати фінансування з бюджету ЄС, то національні партії беруть участь у виборах до Європарламенту і після перемоги формують у ньому політичні групи. Відповідно, виборча кампанія теж фінансується партіями держав-членів, тому в чистому вигляді партійна та виборча корупція в Євросоюзі відсутня. Дещо інша ситуація з лобістською корупцією, позаяк діяльність лобістів у Євросоюзі законодавчо врегульована. Представницька корупція відносно слабо розвинена через незначні повноваження Європарламенту щодо ініціювання законопроектів. Що стосується клієнтарно-патронажної та судової корупції, то вони теж не мають яскраво вираженого характеру. Це зумовлено тим, що ключові інструменти клієнтарно-патронажних практик і здійснення правосуддя в межах Європейського Союзу залишаються переважно в компетенції національних держав-членів. Наднаціональні інституції ЄС не мають повноважень безпосередньо формувати судову систему або кадрову політику в органах правосуддя держав-членів, що істотно обмежує можливості відтворення класичних форм клієнтарно-патронажної та судової корупції на наднаціональному рівні. У результаті відповідні корупційні ризики зміщуються з рівня прямого впливу на суди до площини непрямих механізмів – політичного

тиску, лобістського впливу та конфлікту інтересів у процесі ухвалення рішень. Але слід констатувати наявність особливого виду політичної корупції, що є складником будь-якої наднаціональної організації, зокрема і ЄС, який, фактично, є інтеграційним утворенням, де історично консолідувальну роль відіграє спільний внутрішній ринок – вільний рух товарів, послуг, людей, капіталів. Безумовно, це створює чималі переваги для бізнесу та споживачів, але й містить корупційні ризики, зокрема політичні.

На початкових етапах формування спільного ринку в європейських країнах, у наукових і політичних дискусіях домінували припущення, що суб'єкти господарювання, які функціонують в умовах неконкурентних ринків із високими торговельними бар'єрами, схильні до використання неправомірних дій з метою отримання пільг або особливого режиму сприяння [12, р. 236]. Звідси моделюється ймовірна взаємозалежність між фактом неконкурентних ринків та рівнем політичної корупції, зумовленого пільговим доступом до них. Оскільки така корупція збільшує витрати на ведення бізнесу, то суб'єкти господарювання, залучені до корупційних практик будуть менш конкурентоспроможними, а посилення конкуренції поставить їх у настільки не вигідне становище, що вони будуть змушені вийти з конкурентної боротьби або ж відмовитися від корупційних дій. Зі свого боку, політики, які до певної міри залежать від місцевих компаній (фінансування виборчої кампанії, партійної організації тощо), гіпотетично повинні припинити вимагати неправомірні вигоди, щоб підтримувати їх у конкурентній боротьбі на зовнішніх ринках. У результаті національні підприємці могли б створювати нові робочі місця, сплачувати податки тощо, сприяючи розвитку як місцевої громади, так і держави загалом. Відповідно, така організація, як ЄС, здатна встановити правила для транснаціонального ринку, по суті, викоринити корупцію в межах своєї компетенції та навіть зменшити її ймовірність у державах-членах [13].

Також дослідниками у сфері політичної економіки висловлювалася думка, що чим більшу роль відіграє держава на ринку, чи то в ролі виробника чи/або споживача, тим більша її здатність до корупційної діяльності. Відповідно, розширення функцій уряду не може зменшити рівень корупції [12, р. 238]. Однак таке твердження спростовується прикладом таких членів ЄС, як Данія та Швеція, що мають велику частку державного сектору та низький рівень корупції. Тобто помилково стверджувати, що чим більші урядові повноваження, тим поширеніша корупція. Навпаки, той факт, що корупція зберігається й адаптувалася в ЄС, частково пояснюється слабкою підзвітністю, яка притаманна інституційній структурі ЄС і підживлюється політиками, які потребують ресурсів для фінансування виборчих кампаній і партій. Держави, які стоять на сторожі свого суверенітету, по суті, домоглися того, що самі міжнародні інституції та процедури, створені для обмеження корупційних практик, не отримали для цього ні повноважень, ні ресурсів. А політики, занепокоєні міжнародною конкуренцією і боротьбою за голоси виборців та посади, не лише не бажають віддавати реальні повноваження ЄС, а й не зацікавлені в тому, щоб національні інститути підзвітності були більш ефективними.

К. Ворнер уважає, що конкуренція і лібералізація ринку, як характерні риси Євросоюзу, можуть створювати можливості й стимули для корупційної поведінки [14, р. 126–127]. По-перше, конкуренти завжди мають стимул до шахрайства: неправомірна вигода заради отримання контракту є значно дешевшою, ніж удосконалення власного виробництва для чесної перемоги на конкурсі. По-друге, політики та політичні партії конкурують між собою за доступ до посад на всіх рівнях влади та постійно потребують фінансування своїх партійних структур і виборчих кампаній. Збільшення кількості виборів через децентралізацію, що призводить до появи нових рівнів виборчих органів влади, а також до парламенту ЄС,

означає збільшення витрат на виборчі кампанії та партійні витрати, а отже, і більший попит на фінансування, щоб покрити витрати та випередити політичних конкурентів. По-третє, децентралізація та демократизація до певної міри сприяють корупції. Коли повноваження щодо ухвалення рішень передаються від уряду на нижчі рівні управління, то регіональні та місцеві органи публічної влади отримують дедалі більші можливості для ухвалення дискреційних рішень на власний розсуд. Це зменшує контроль з боку громадян, оскільки мало виборців стежить за місцевою політикою так само уважно, як за національною. Децентралізація також призводить до розмивання повноважень (створення «сірих зон») та знижує рівень моніторингу, оскільки наглядові органи нижчого рівня можуть бути менш професійними або мати менше повноважень. Персонал на місцевому рівні може не мати достатньої компетенції для оцінки складних тендерних пропозицій, а вибори до місцевих представницьких органів можуть збігатися в часі з процесами приватизації послуг, які здійснюють місцеві органи.

Зі свого боку, М. Шарек-Мейсон вважає, що «політика ЄС щодо боротьби з корупцією в державах-членах є дуже обмеженою і стримується низкою правових і політичних чинників. Так, як це не парадоксально, антикорупційні стандарти фактично знизилися після вступу країн ЦСЄ [Східного блоку] до ЄС» [15, р. 220].

Інакше кажучи, досвід ЄС свідчить про те, що економічної та політичної конкуренції недостатньо для запобігання або значного зниження рівня корупції [14, р. 129]. Ба більше, членство в ЄС не витісняє корупцію, а дає змогу зберегти старі форми корупції та сприяє появі нових. «ЄС має незначну здатність зменшити рівень корупції і сприяє економічним силам та політичним реформам, які створюють нові стимули й можливості для корупції. Економічна і політична раціональність працюють, але не так, як очікувалося» [16, р. 3].

У межах Європейського Союзу протидія корупції має переважно інституційно-правовий характер і зосереджується на захисті фінансових інтересів Союзу, а також на забезпеченні прозорості та підзвітності процесів ухвалення рішень. Ключову роль у цій сфері відіграє Європейське бюро з питань боротьби з шахрайством (OLAF), яке здійснює адміністративні розслідування фактів корупції, шахрайства та інших порушень, що завдають шкоди бюджету ЄС. За даними щорічних звітів Європейської комісії, лише у 2023 році за результатами розслідувань OLAF рекомендовано фінансове відшкодування в розмірі понад 1 млрд євро [18], що свідчить про системний характер корупційних ризиків навіть у межах розвинених наднаціональних інституцій.

Важливим елементом антикорупційної архітектури ЄС є Європейська прокуратура (European Public Prosecutor's Office, EPPO), створена на підставі Регламенту (ЄС) 2017/1939 [20], яка здійснює кримінальне переслідування злочинів проти фінансових інтересів Союзу. Станом на кінець 2023 року в провадженні EPPO перебувало понад 1 900 активних справ із загальними оціночними збитками для бюджету ЄС більш як 19 млрд євро [19]. Це демонструє, що навіть за наявності спеціалізованих наднаціональних органів корупційні практики залишаються серйозним викликом для функціонування Союзу.

Нормативну основу протидії політичній корупції та пов'язаним із нею практикам формують, зокрема, Директива (ЄС) 2017/1371 (PIF Directive) [21], що встановлює мінімальні стандарти криміналізації корупції та шахрайства щодо бюджету ЄС, а також міжінституційна угода про Реєстр прозорості спрямована на регулювання лобістської діяльності [22]. Водночас резонансні політичні скандали останніх років, зокрема так званий Qatargate у Європейському парламенті [23], засвідчили наявність прогалин у системі етичного контролю та підзвітності, що актуалізує дискусії про необхідність подальшого посилення антикорупційних механізмів [24] на наднаціональному рівні.

Отже, складність самого феномену політичної корупції зумовлює різноманіття підходів до її визначення та класифікації. Труднощі з її вивченням зумовлені розмитістю правил поведінки в політичній сфері та залежності від контексту (географічного, культурного, темпорального, ієрархічного тощо). Найчастіше серед сфер прояву політичної корупції згадуються: партійна, виборча, лобістська, клієнтарно-патронажна. У межах Євросоюзу як наднаціонального органу політична корупція можлива через високий рівень конкуренції між компаніями в результаті лібералізації ринку, децентралізацію, демократизацію. Через брак відкритих джерел фінансування й наявних ресурсів для діяльності, то політичні партії та окремі політики стають більш уразливими до різних форм корупційних впливів, а приватний бізнес вдається до надання неправомірної вигоди з метою отримання конкурентних переваг. Усе це відбувається в контексті спільного ринку з дуже слабкими транснаціональними механізмами правозастосування, що посилює цей негативний вплив.

На відміну від поширених підходів, що акцентують переважно на національних вимірах політичної корупції, у статті показано, що наднаціональний рівень Європейського Союзу формує специфічні, інституційно опосередковані корупційні ризики, які потребують окремого аналітичного інструментарію та мають бути враховані Україною в процесі європейської інтеграції.

Список використаної літератури

1. Клименко Д. Політична корупція в державному управлінні: наукові дефініції. Демократичне врядування. 2010. № 5. URL: http://lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnik5/fail/+Klymenko.pdf
2. Philp M. The definition of political corruption / Heywood P. *Routledge Handbook of Political Corruption*. Abingdon and New York : Routledge, 2015. P. 121–133.
3. Невмержицький Є.В. Корупція як соціально-політичний феномен : автореф. дис. ... д-ра політ. наук: 23.00.02. Київ, 2009. 17 с.
4. Тіньков А. Політична корупція в системі державного управління: українські реалії. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2010. № 1. С. 229–230.
5. Березинський Л. В. Ризик політичної корупції як чинник функціонування державної влади в умовах проблемної державності. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер. Політологія*. 2012. № 192. Т. 204. С. 59.
6. Політична корупція: як розпізнати та подолати / за ред. К. С. Давиденка. Київ : Ейдос, 2016.
7. Асафайло В.В. Інституційний та комунікативний виміри протидії політичній корупції. *S.P.A.C.E.* 2017. № 2. С. 10–15.
8. Дерєга В. В. Політична корупція: визначення та особливості. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер. Політологія*. 2009. № 97. Т. 110. С. 73–78
9. Політична корупція в Україні: суб'єкти, прояви, проблеми протидії. *Національна безпека і оборона*. 2009. № 7. С. 2–42.
10. Aktan C.C. Political corruption: An introduction study on terminology and typology. *International Journal of Science and Humanity Studies*. 2015. Vol. 7. №1. P. 47–65.
11. Кушнатьов І.В. *Політична корупція: порівняльно-політологічна концептуалізація* : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Видавництво «Юридична думка», 2018.
12. Gerring J., Thacker, S. C. Do Neoliberal Policies Deter Corruption? *International Organization*. 2005. Vol. 59. № 1. P. 233–254.

13. Moravcsik A. Europe without Illusions. *Prospect*. 2005. 23 June.
14. Warner C.M. Source of Corruption in the European Union. In: Heywood, P. M. (ed.) *Routledge Handbook of Political Corruption*. London: Routledge, 2015. P. 121–133.
15. Szarek-Mason, P. *The European Union's Fight against Corruption*. Cambridge : Cambridge University Press, 2010.
16. Warner C. M. *The Best System Money Can Buy: Corruption in the European Union*. Ithaca, NY : Cornell University Press, 2007.
17. European Commission; High Representative. Joint Communication: The fight against corruption. JOIN(2023) 12 final. Brussels, 03.05.2023. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2023-05/JOIN_2023_12_1_EN.pdf.
18. European Commission. OLAF Annual Activity Report 2023. 2024. URL: https://commission.europa.eu/document/download/ed3859e2-9fa9-423c-a618-8c9515ebaad4_en?filename=OLAF_AAR_2023_final_0.pdf.
19. European Public Prosecutor's Office (EPPO). Annual Report 2023. URL: https://www.eppo.europa.eu/sites/default/files/2024-02/EPPO_Annual_Report_2023.pdf.
20. Council Regulation (EU) 2017/1939 of 12 October 2017 implementing enhanced cooperation on the establishment of the European Public Prosecutor's Office ('the EPPO'). OJ L 283, 31.10.2017, p. 1–71. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2017/1939/oj/eng>.
21. Directive (EU) 2017/1371 of the European Parliament and of the Council of 5 July 2017 on the fight against fraud to the Union's financial interests by means of criminal law (PIF Directive). OJ L 198, 28.07.2017, p. 29–41. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2017/1371/oj/eng>.
22. Interinstitutional Agreement of 20 May 2021 between the European Parliament, the Council of the European Union and the European Commission on a mandatory transparency register. OJ L 207, 11.06.2021, p. 1–17. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj/eng.
23. European Parliament resolution of 15 December 2022 on suspicions of corruption from Qatar and the broader need for transparency and accountability in the European institutions (2022/3012(RSP)) (2023/C 177/13). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj%3AJOC_2023_177_R_0014.
24. Costa O. The European Parliament and the Qatargate // *Journal of Common Market Studies*. 2024. DOI: 10.1111/jcms.13666. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/jcms.13666>.

PECULIARITIES OF POLITICAL CORRUPTION IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

Roman Onyshkevych

Lviv Polytechnic National University

Department of Political Science and International Relations,

Stepan Bandera Str., 12, 79013, Lviv, Ukraine

<https://orcid.org/0009-0004-8791-5509>

The article examines approaches to defining and typologizing the phenomenon of political corruption based on the works of foreign and domestic scholars. It is noted that the difficulties in studying this phenomenon are due to the “blurred” nature of behavioral rules in the political sphere and their dependence on context (geographical, cultural, temporal, hierarchical, etc.). Some definitions fail to take into account the fact that political corruption does not always have an illegal character. The article elaborates a classification of political corruption from a functional perspective, distinguishing it by actors as well as by spheres of manifestation (electoral, lobbying, representative, patron – client, judicial, etc.).

This understanding makes it possible to move beyond a narrow legal interpretation of political corruption and to conceptualize it as a complex political-institutional phenomenon operating at the intersection of formal norms, informal practices, and society's moral and ethical expectations. In this context, political corruption appears not merely as individual deviant behavior, but as a systemic phenomenon embedded in the mechanisms of political decision-making and resource allocation.

It is argued that, given the specific features of the European Union as a supranational entity, the most widespread forms of political corruption traditionally observed in practice – such as party and electoral corruption – cannot be considered predominant at this level. However, political corruption within the EU may arise due to a high level of competition among firms resulting from market liberalization, decentralization, and democratization. The supranational nature of the European Union modifies traditional forms of political corruption by shifting the emphasis from direct bribery and electoral manipulation toward lobbying influence, conflicts of interest between the public and private sectors, and informal channels of access to policymaking processes. Although such practices are often formally legal, they undermine the principles of transparency, accountability, and equality of access to decision-making. Under conditions of a shortage of public and transparent sources of financing, political parties and individual politicians become more vulnerable to various forms of corrupt influence, while private businesses resort to providing undue advantages in order to gain competitive benefits. All of this unfolds within a transnational market environment characterized by weak transnational enforcement mechanisms, which further amplifies the negative impact of corruption.

Special emphasis is placed on the practical relevance of the study for Ukraine in the context of active European integration and post-war recovery, where issues of integrity, transparency in the financing of political activities, and the effectiveness of anti-corruption institutions acquire critical importance. An analysis of the European Union's experience makes it possible not only to identify potential corruption risks at the supranational level, but also to outline directions for adapting anti-corruption policies to European standards of the rule of law.

Key words: political corruption; political parties; elections; democracy; European integration; European Union; lobbying.

Дата першого надходження статті до видання: 22.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.05.2026